

Crítiques

Entre el sol i la mort

‘El primer home’ és l’obra pòstuma d’Albert Camus, una novel·la inacabada de caràcter autobiogràfic, lligada estretament a la seva experiència d’infant i adolescent

EL PRIMER HOME

Albert Camus

Raig Verd

Traducció d’Anna Casassas

338 pàg. / 21,90 €

Joaquim Armengol

Pocs escriptors han sabut reflectir tan bé com Albert Camus (Dréan, Algèria, 1913 - Villeblevin, França, 1960) els problemes de l’home del seu temps, sense defugir la coherència moral i la qualitat literària. La seva obra, d’un profund revestiment ètic, polític i metafísic, arriba al lector a través de la sensibilitat, a diferència d’un Sartre o d’una Beauvoir, que ho fan més per l’intel·lecte. Una mateixa època sacsejada profundament per la història i discutida per esperits humanament tan contraposats fa l’obra d’aquests pensadors summament interessant. Però Camus tenia raó. I la causa d’aquesta raó és la seva humanitat. I l’arrel d’aquesta humanitat cal buscar-la en el seu origen humil i pobre, a Algèria. *El primer home* és un punt culminant, un epíleg inacabat on s’exposa la vida; o sigui, el fet d’encarar el sol i la mort per descriure’n l’experiència i la reflexió que pugui suscitar.

La novel·la narra la vida de Jacques Cormery, des de la seva infància a Algèria fins al moment que viatja a França per continuar els seus estudis. Cormery és un personatge que, com Camus, és fill d’una mare menorquina analfabeta i gairebé sorda, i que viu en un context social de pobresa i discriminació. Com bé sabem els pobres no tenen història, però Camus els dona la seva. El primer home és aquest fill sense pare, mort al front de la Primera Guerra

GETTY

Mundial. Un fill educat en la penúria d’un barri perifèric d’Alger per una àvia freda i autoritària, un tiet adorable amb poques llums i una mare callada, impotent i baldada. Però hi batega amb força la rebel·lia, que és l’ànima del noi i del relat. Per a Camus, l’amor a la vida significa no rebutjar-ne res i, per tant, acceptar-ho tot. Dit d’una altra manera, no hi ha límits per estimar. Així, anem veient com va forjant-se la personalitat d’un ésser intel·ligent i sensible, en aquest cas la del mateix escriptor. Qui podria pensar que aquell infant, fill de la misèria i la marginació, podria arribar a guanyar el premi Nobel de literatura?

El darrer esclat de llum

Per temps que passi la lectura d’*El primer home* no s’oblida. Qui sap si pel seu càlid i humà, per la veu evocadora del que és profund o pel rastre rutilant d’un pensador que no rebaixa mai l’home i la seva dimensió. A més, l’autor domina una prosa magnífica, en imatges que són formidables per la seva simplicitat. Camus té un talent enorme quan descriu les vivències i les emocions, no hi ha dubte que és un escriptor que connecta amb el lector i que destaca per la seva sensibilitat.

Sí, diria que l’origen de tota aquesta llum és una sensibilitat única i extraordinària que fa de Camus un escriptor captivador i un pensador original. Meravella adonar-se que en el seu primer llibre, *El revés i el dret* (1937) –un volum format per cinc assajos d’estil narratiu–, hi hagi la font original de tota l’obra posterior. El que sembla fer en acabat és desplegar les idees primigènies a través de les novel·les, els relats, els assaigs, el teatre, etc. I tot aquest programari filosòfic i literari primicer culmina, podríem dir, amb l’escriptura d’*El primer home*. És per això que les seves obres formen un tot, cada una rep llum de les altres i totes es relacionen.

Com hem dit *El primer home* és l’obra pòstuma d’Albert Camus, una novel·la inacabada de caràcter autobiogràfic, lligada estretament a la seva experiència d’infant i adolescent. Escrita durant els darrers anys de la seva vida, es va publicar 34 anys després que morís en un accident de cotxe. Sabem que l’escriptor era una veu anhelant i incòmoda, i això va fer que la novel·la trigués tant a veure la llum, fins a poder superar les traves editorials d’aquells que no volien parlar de la Guerra d’Algèria.

Gaudiu, doncs, la nova traducció de l’Anna Casassas publicada per Raig Verd, perquè *El primer home* és el darrer esclat de llum d’Albert Camus, un llibre que fa bones aquestes paraules seves: “El que importa, amics, és ser humà i senzill, és ser vertader.”

Sandro Penna: el noi embarassat de llum

La traducció d’Eloi Creus és d’una qualitat excepcional i sap fer rimar molt bé el poeta italià en català

SI LA VIDA SABÉS L'AMOR MEU

Sandro Penna

Edicions de 1984

378 pàg.

22,50 €

Jordi Llavina

El volum és una antologia feta pel mateix autor: “Aquestes són les poesies que, més enllà del criteri de qualsevol crític, valoro per sobre de totes”. Obre el foc aquella peça tan coneguda que comença: “La vida... és el record d’un despertar / trist en un tren a l’alba”. I acaba el repertori aquest díptic: “Llavors, com una mosca / enganxada a la mel”. Ara bé, si ampliem la selecció a les cinc poesies incloses a l’apèndix, aleshores la rúbrica és l’expressió d’aquest somieig: “Jo el que voldria és viu-

re endormiscat / enmig la fressa dolça de la vida”, que és un tancament més simètric que el que feia la poesia 159.

Cal elogiar la traducció d’Eloi Creus, d’una qualitat excepcional. Rima quan ha de rimar, i, a més, sap fer rimar molt bé Penna en català. Jo no acabo de compartir el seu entusiasme (ni el de Saba) pel líric de Perusa, però sí que reconec a aquest darrer un talent per dir molt més del que, en aparença, deixa dit, i per expressar-ho amb una enganyosa transparència. Penna pot semblar un poeta de molt pocs temes: la sensualitat, la bellesa dels nois (vairats, bordegassos, noiets, minyons, jovenets)... Però al cor d’aquestes poesies tan breus, que de vegades diríeu apunts per a composicions més ambicioses, hi ha matisos i fondària. Poesies, en general, sense títol. La que comença “Plego de treballar i en surto / ple de paraules eixorques” i la que fa així: “Per haver-lo tan sols un cop mirat / a la botiga”, par- teixen de sengles pretextos molt semblants al que feia servir Kavafis –el poeta que inaugura una nova manera de reflexionar sobre la intimitat amorosa; especialment, l’homosexual– en la poesia titulada *Va preguntar la qualitat*. Totes tres poesies apunten, també,

a un tema semblant. La que comença “Sota el cel d’abril la meva pau” podria llegir-se després d’una de Jaroslav Seifert, d’*El crit dels fantasmes*, que, amb un pretext relativament semblant (només cal canviar els nois de l’italià per la ballarina del txec), aborda el mateix tema: l’enyorança de la sensualitat. El de la malenconia és un assumpte habitual, relacionat amb el del drama pel pas del temps: “L’hora d’estiu s’igual a un altre estiu. / Però el vailet que davant teu camina / si no el crides mai més no serà aquell...”

El llenguatge és procaç, de vegades aspre, i pot recordar el del nostre Blai Bonet. I el del seu amic Pasolini, per descomptat. Però l’expressió és clara, molt més que la del mallorquí. Els versos estivals de Penna ens duen el record dels d’Eugénio de Andrade: “Les cigales / són les mestresses úniques de l’hora”. L’escopinada d’un noi “brilla / a la grava del parc ara desert”. És el món de Penna: l’adoració de la juvenesa, “sempre estimar els sentits i que no et requi”. Clar i italià. Perquè, com diu en aquesta mena d’epitafi que no ho és, “Sandro Penna està xop d’una estranya / joia de viure també en el dolor”.